

KAREN BLIXEN MUSEET

Spørgsmålet om den menneskelige identitet, dvs. hvem man er, er et af de gennemgående temaer i Karen Blixens forfatterskab og er med til at gøre hendes fortællinger betydningsfulde og relevante i vores moderne verden. Flere af Karen Blixens fortællinger handler om den ofte svære overgang fra barn til voksen. Her formes vores identitet for alvor. Der er mange spørgsmål, der trænger sig på, samtidig med at man skal lære at klare sig selv.

SKOLETJENESTEMATERIALE

KAREN BLIXENS LIV 3

HVEM ER JEG? 5

SKIBSDRENGENS FORTÆLLING 8

SPROG OG GENRE 10

KAREN BLIXENS AFRIKA 12

Hvem er jeg?

KAREN BLIXEN MUSEET

Karen Blixen Museet
Rungsted Strandvej 111
DK- 2960 Rungsted Kyst
T 45 57 10 57
www.blixen.dk
karen-blixen@dinesen.dk

ISBN nr. 978-87-89712-06-2

Tekst og ansvarshavende redaktør:
Museumsinspektør Anne Sofie Tiedemann Dal

Redaktion:
Anne Sofie Tiedemann Dal, Vibeke Bruun Arildsen,
Lene Brandt og Anne Mette Liedecke

Design: Mette Secher
Tryk: Nofoprint

En stor tak til Linda Nørgaard Andersen og
Thorkild Borup Jensen for gode didaktiske råd,
og tak til museumsdirektør Catherine Lefebvre
for støtte til ideen.

Karen Blixen Museet har forsøgt at finde frem
til alle rettighedshavere i forbindelse med
illustrationer. Skulle enkelte mangle, vil de ved
henvendelse til Karen Blixen Museet blive afregnet
for benyttelse, som om aftale var indgået.

oticon
PEOPLE FIRST

Oticon Fonden takkes hjerteligt for
økonomisk støtte til udarbejdelse
og trykning af materialet.

Hvornår
er jeg
født?

“Frygtelig gerne
ville jeg have
været student ...”

KAREN BLIXENS LIV

Karen Blixen

Karen Blixen er en af Danmarks betydeligste digtere. Hun blev født på Rungstedlund den 17. april 1885 og døde den 7. september 1962. Med undtagelse af de 17 år i Afrika levede Karen Blixen størstedelen af sit liv på Rungstedlund, som i dag huser Karen Blixen Museet.

Karen Blixen havde to søstre, Inger og Ellen, og to brødre, Anders og Thomas. Karen Blixens far, Wilhelm Dinesen, var som ung rejst til Nordamerika og havde levet blandt indianerne, og han havde taget del i krige i Europa. Efter hjemkomsten til Danmark blev Wilhelm Dinesen gift med Karen Blixens mor Ingeborg Westenholtz, og han blev både politiker, gods-ejer og forfatter. Karen Blixen holdt meget af sin far og var nært knyttet til ham. Det var ham, der lærte hende at færdes i naturen og at kende til fuglene. Karen Blixens far tog imidlertid sit eget liv kort før Karen Blixens 10 års fødselsdag og efterlod Ingeborg Westenholtz alene med fem børn. Hvorfor faren begik selvmord, ved man ikke med sikkerhed. Nogle mener, det skyldtes, at han led af en uheldelig sygdom, men der er flere teorier. At miste en forælder er en tragedie for alle børn, og det gjaldt naturligvis også for Karen Blixen, der var stærkt knyttet til sin far.

Karen Blixens baggrund

Karen Blixens mor kom fra en velhavende borgerlig familie, der ernærede sig som handelsmænd, og som levede efter værdier som beskedenhed, flid og fromhed. Helt modsat farens familie, som havde aristokratisk sindelag. Wilhelm Dinesens slægt havde typisk levet som herremænd eller officerer. De tog for sig af livets glæder uden moralske skruper og vovede sig gerne ud, hvor livet var farligt.

Karen Blixen beundrede det aristokratiske forstået som et sindelag eller en livsstil, og

hendes fascination gik på tværs af nationalitet og classeskel. Hvor faderen fandt et fællesskab med indianere i Nordamerika, fandt Karen Blixen det aristokratiske hos de indfødte i Afrika. For Karen Blixen handler det aristokratiske ikke så meget om at tilhøre en bestemt samfundsklasse, men er mere et spørgsmål om en livsholdning.

Allerede som barn lærte Karen Blixen fremmedsprog, og i hendes bibliotek på Rungstedlund kan man se, at hun læste bøger på både fransk og engelsk. Hun lærte også en masse om kunst og kultur, men matematik, det lærte hun ikke. Mens Karen Blixens to brødre gik i skole, blev Blixen og hendes to

søstre undervist hjemme på Rungstedlund af familie og privatlærerinder. Karen Blixen var underlagt et stærkt kvindestyre, hvor borgerlige værdier og dyder blev hyldet, men det var hun konstant i opposition til.

I Karen Blixens breve kan man læse, at hun ærgrede sig over ikke at have lært matematik ordentligt, og at hun var ked af, at hun ikke havde fået mulighed for at tage en studentereksamen. Hun savnede i det hele taget at have en uddannelse: “Frygtelig gerne ville jeg have været student og lært matematik, som jeg tiltror mig anlæg for, men det var jo så besværligt, det kunne man slet ikke.” (Interview med Karen Blixen i *Politiken*, 27. oktober 1957).

Som barn på Rungstedlund holdt Blixen meget af at tegne og fortælle historier for sine søskende, og indimellem blev historierne opført som teaterstykker, f.eks. *Sandhedens hævn*, som blev spillet i dagligstuen, da Karen Blixen var 19 år gammel. Netop det stykke valgte Det Kongelige Teater at opføre som jubilæumsstykke, da teatret i 1998 fejrede sin 250 års fødselsdag.

Maleri af ung kikuyu-pige, malet af Karen Blixen ca. 1923. Foto: Ole Woldbye.

BILLEDKUNSTEN

Som ganske ung fik Karen Blixen udgivet flere fortællinger, bl.a. "Eneboerne" i 1907, men hun regnede egentlig med, at det var kunstmaler, hun skulle være. I 1902-03 gik hun derfor på en privat tegneskole, hvorefter hun kom ind på Kunstakademiets Kunstscole For Kvinder, som hun gik på et par år, men dog aldrig fuldførte. Hun troede ikke nok på sine egne evner som kunstmaler og blev ikke opfordret nok af sin familie til at gennemføre studierne. Men hun tog sit malergrej med sig til Afrika, hvor de smukke oliemalerier af indfødte afrikanere blev skabt i begyndelsen af 1920'erne. Malerierne kan i dag ses på Karen Blixen Museet. Efter hjemkomsten fra Afrika holdt Karen Blixen op med at male, men hendes måde at skrive på var stærkt malende, f.eks. når hun beskrev et landskab med bøfler, der kom ud af den kobberfarvede morgentåge, eller hun brugte referencer fra kunsthistorien. Derudover "malede" hun, når hun skabte sine smukke, farverige blomsterdekorationer.

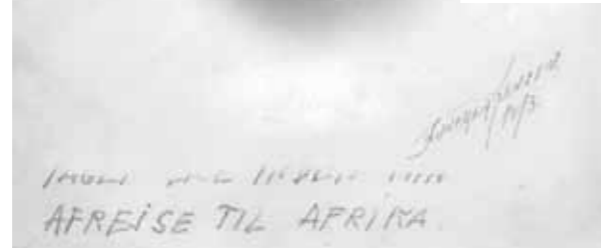
Prøv at iagttage en frugt – brug alle sanser.

Kan du efterfølgende med ord beskrive frugten?

ÆGTESKAB OG REJSE TIL AFRIKA

Som ung var Karen Blixen ulykkeligt forelsket i Hans von Blixen-Finecke fra Näsbyholm i Sverige. Udover at være Karen Blixens fætter var han en del af Karen Blixens vennekreds fra den dansk-svenske adel på Frijsenborg og i Skåne. Senere fandt hun sammen med Hans' tvillingebror ved navn Bror von Blixen-Finecke, der ligesom Karen Blixen havde udlængsel og eventyrlyst. Lillejuleaften 1912 blev de forlovet.

At det lige blev Afrika det unge par valgte at emigrere til, lå ikke umiddelbart i kortene, men Brors onkel, grev Mogens Frijs, opfordrede dem kraftigt til det. Han havde lige været på safari i Afrika og mente, at Kenya var et vidunderligt land med gode fremtidsmuligheder. De to unges familier var begge villige til at investere i en virksomhed i Kenya, hvilket gjorde Bror Blixen i stand til at rejse til Afrika og købe en kaffefarm.

< Foto af Karen Blixen som 28-årig. Foto: Juncker Jensen.

Bror og Karen Blixen blev gift ved hendes ankomst til Mombasa i 1914. Karen Blixens ægteskab med Bror Blixen holdt ikke. I 1925 blev de skilt efter at have levet hver for sig i flere år. At blive skilt dengang var helt uhørt, og Karen Blixen kæmpede da også for at bevare ægteskabet til Bror Blixen, som hun nærede mange varme følelser for trods flere vanskeligheder imellem dem, bl.a. var Bror lidt for glad for andre kvinder. Disse følelser kan man læse om i Karen Blixens breve.

Karen Blixen mødte englænderen Denys Finch Hatton i 1918, og han blev senere hendes store kærlighed, til trods for at han ikke ønskede at binde sig. Kort før Karen Blixens hjemkomst til Danmark i 1931, hvor hun indså, at hun på grund af dårlig økonomi måtte opgive farmen, styrtede Denys Finch Hatton ned med sit fly i Voi og døde. Ved hjemkomsten følte Karen Blixen, at hun havde mistet stort set alt: ægteskabet med Bror, farmen og nu også Denys. Hun følte, at hendes liv var på nulpunktet, og at hun måtte starte helt forfra. Det gjorde hun ved at skrive. Herefter tog hendes forfatterskab for alvor form. Hun havde med andre ord fundet sin skæbne.

KAREN BLIXENS

HOVEDVÆRKER

Syv fantastiske fortællinger, 1935
Den afrikanske farm, 1937
Vinter-eventyr, 1942
Gengældelsens veje, 1944
Sidste fortællinger, 1957
Skæbne-anekdoter, 1958
Skygger på græsset, 1960

HVEM ER JEG?

Identitet og skæbne er tæt forbundet hos Karen Blixen. For at leve et vellykket liv skal man ifølge Karen Blixen leve ud fra sin inderste natur. Hun mener, at vi alle har en skæbne, dvs. at der er en mening med vores liv, og at vi selv skal finde den.

Vi er ikke alene i verden, vi lever i samspil med andre mennesker, som er med til at forme os. Selvom vi ikke altid er herre over de ydre vilkår, er det ifølge Blixen vigtigt, at vi aktivt forholder os til vor omverden. Dette

MASKER

"Ikke på dit ansigt, men på din maske vil jeg kende dig," skriver Karen Blixen i fortællingen "Syndfloden over Norderney" fra *Syv fantastiske fortællinger*. I Blixens univers skjuler masken ikke nødvendigvis vores sande identitet, snarere gør den os klogere på personen bag masken. En maske fortæller os noget væsentlig om, hvem vi er.

Karen Blixen elskede at klæde sig ud og kunne finde på at optræde i pjerrotkostume. Pjerrot er en gammel klovnfigur, der i 1500-tallet fik en opblomstring med det såkaldte commedia dell'arte-teater, der anvender masker, komiske situationer og improvisation. Hvad der nok især har fascineret Karen Blixen ved pjerrotfiguren, er det humoristiske aspekt. Det er også gennemgående i hendes univers. Det dækker ofte over en underliggende melankoli eller en samfundskritik. Pjerrot kommer i øvrigt oprindeligt fra navnet Pierre, som var et af de pseudonymer, Karen Blixen udgav under.

kalder Blixen at give sin livsudfoldelse stil og form. Hermed mener hun bl.a., at man skal sige fra over for uretfærdighed, vise værdighed og ikke lade sig gå på af livets små irritationsmomenter.

I "Kardinalens første historie" fra *Sidste fortællinger* stilles det store spørgsmål: "Hvem er jeg?" Svaret er, at det alene er fortællingen, der kan besvare dette spørgsmål. Fortællingen kan give os en større indsigt i, hvem vi egentlig er og dermed blive et af-

gørende redskab, når vi skal navigere igennem livet. Fortællingen kan hos Blixen gøre det uforståelige forståeligt og hjælpe os til at se, hvordan verden hænger sammen.

I lighed med den engelske dramatiker William Shakespeare (1564-1616) ser Blixen livet som et teater, hvor vi hver især skal finde og spille rollen som os selv. Og vi skal elske den rolle og den skæbne, der er blevet os tildelt.

stedet for sit eget. Som ung vittighedstegner kaldte Blixen sig Peter Lawless (Peter den Lovløse). Hendes første ungdomsnoveller blev udgivet under navnet Osceola (navnet på en berømt indianerhøvding), og da hun debuterede på engelsk med *Seven Gothic Tales* (*Syv fantastiske fortællinger*), var det under pseudonymet Isak Dinesen.

"Ikke på dit ansigt, men på din maske vil jeg kende dig."

> Marionetdukke fra Teater Gydas butik af dukkemager Patricie Homolova. www.teatergyda.dk

MARIONETTER

Måske har du oplevet en marionet- eller dukketeaterforestilling som barn, eller måske kender du historien om Pinocchio? Han er en lille træfigur, som styres med snore og pinde af en dukkefører. Efter mange prøvelser og strabadser bliver Pinocchio til en rigtig levende dreng, som kan bevæge sig af egen fri vilje. Karen Blixens marionetter er af mere klassisk karakter. De er ikke rigtige mennesker, men figurer, der styres af den store dukkefører, fortælleren.

Marionetkomedien *Sandhedens hævn* skrev Karen Blixen som ung. Kort fortalt handler historien om en heks, der har forbandet det hus, hvor fortællingen foregår. Enhver løgn, der udtales i løbet af natten, vil blive til virkelighed. Historien indgår senere i "Vejene omkring Pisa" fra *Syv fantastiske fortællinger*, hvor det lyder: "Sandheden er, at vi alle spiller med i en marionetkomedie. Hvad det, mine børn, særlig gælder om i en marionetkomedie, er at holde forfatterens idé klar."

SPEJLE

I Karen Blixens fortælling "Vejene omkring Pisa" i *Syv fantastiske fortællinger* er der mange spejle, ligesom et besøg i et spejlkabinet er beskrevet. Måske har du selv besøgt et spejlkabinet i et Tivoli? Et spejlkabinet er et rum eller en sal fyldt med spejle. Det, vi ser i spejlet, fordrejes og forandres. Ved hjælp af synsbedrag kan et buet spejl gøre os enten tykkere, tyndere, længere eller kantede. Der findes også spejle, som kan forstørre ting eller gøre dem flade som en pandekage. En fantastisk fortælling kan på tilsvarende måde forvrænge og forvride virkeligheden og få os til at se verden i et andet og måske sandere lys.

"Den gang jeg var student i Ingolstadt, da lo mine venner af mig, fordi jeg havde den vane at betragte mig selv i alle de spejle, som jeg kom forbi, og selv havde mange spejle i mine værelser. De mente, at det skyldtes forfængelighed, og at jeg havde høje tanker om mit eget udseende. Men sådan hang det slet ikke sammen. Jeg spejlede mig for at få at vide, hvordan jeg så ud. Et spejl – det siger os jo sandheden om os selv." (Karen Blixen, "Vejene omkring Pisa" i *Syv fantastiske fortællinger*).

Hvad symboliserer spejle for dig?

SKIBSDRENGENS FORTÆLLING

Karen Blixens *Vinter-eventyr* fra 1942 er skrevet i begyndelsen af Anden Verdenskrig, hvor Danmark var besat af Tyskland, og hvor det var så koldt, at Øresund frøs til. Mange af historierne i *Vinter-eventyr* handler om børn, der er fejlplacerede, og som ikke får mulighed for at udfolde sig. En undtagelse er historien om den slagkraftige skibsdreng Simon.

”Skibsdrengens fortælling” indleder den danske udgave af *Vinter-eventyr*. Fortællingen begynder med, at den lille skibsdreng Simon under en storm på Middelhavet redder en falk, der sidder fast i noget tovværk i masten. Inden han redder falken, hedder det: ”Hans egne erfaringer havde lært Simon, at enhver må klare sig selv her i verden, og at det kun er børn og fæhoveder, der stoler på, at andre skal hjælpe dem.” Simon er kun et barn og ikke bevidst om sig selv, sit liv og sin omverden. Alligevel vælger Simon af egen

fri vilje at udsætte sig selv for betydelig fare for at befri falken, hvilket fører til en afgørende forandring i hans liv. Han opdager nemlig, at han ikke er alene i verden, og han begynder at kunne se sig selv i andre levende væsener, dvs. at have medfølelse og indlevelsesevne. ”Ved denne tanke vågnede en følelse af fællesskab, en dyb erkendelse af alt levendes samhörighed, i Simon.”

To år efter episoden med falken arbejder Simon på skibet ”Hebe”, der ligger for anker ved Bodø i Nordnorge, og her møder han pigen Nora. Men mens Simon frit kan færdes i den vide verden, er Nora bundet til sit hjem og kan kun klare sig overfor sin omverden med sin charme og sit smukke ydre. Hun beskrives som indbegrebet af en nordisk pige: lys, fregnet og med en lang fletning. Nora er klædt i en falmet, blå kjole, men når hun bliver voksen, betror hun Simon, vil hun blive meget smuk, og hun skal da gå med hat og højhælede sko.

”Hans egne erfaringer havde lært Simon, at enhver må klare sig selv her i verden...”

Simon og Nora bliver forelskede, og Simon forærer Nora en appelsin. Det kan sammenlignes med æblet i Bibelens syndefaldsmyte. Som tak for appelsinen skal Simon have et kys, men inden det sker, kommer Noras far, der er præst, og forstyrrer det unge forelskede par. Nora og Simon aftaler i stedet for at mødes næste aften. Men Simon har glemt, at han næste aften har vagt på skibet. Fuldt af længsel føler Simon, at han må forlade skibet for at se Nora – koste, hvad det vil! Stik imod alle regler forlader han derfor skibet, men bliver på land opholdt af den russiske sømand Ivan, der gør tilnærmelser til ham:

”Pludselig knugede han drengen tæt ind til sig, som en bjørn, der bærer et lam bort, og kyssede ham midt på munden. Den afskyelige fornemmelse af mandlig legemsværme, og den vældige krops vægt, gjorde den magre dreng vild af skræk og modbydelighed. Han tænkte på Nora, der nu ventede på ham bag gærdet, et slankt lille skib i den disede luft, og på sig selv, midt i et loddent dyrs hede omfavnelser. Han slog Ivan af al sin magt. ”Jeg slår dig ihjel Ivan,” råbte han, ”hvis du ikke lader mig gå.”” For at slippe væk stikker Simon sin dolk i Ivan, som dør. Forfulgt af en gruppe vrede russiske søfolk, flygter Simon hen til Nora, der står parat med et kys og løftet om evig troskab. Men hun kan ikke gemme Simon for de vrede søfolk, så han bliver nødt til at flygte videre og søge tilflugt i en kro, hvor den gamle lappekvinde Sunniva på mirakuløs vis er klar til at skjule ham for søfolkene. I fortællingen blander overnaturlige elementer sig med den virkelige verden. Sunniva viser sig nemlig at være falken, som Simon har reddet to år tidligere.

Historien slutter på en måde, der minder om den klassiske afslutning på et eventyr: ”Således kom skibsdrengen tilbage til sit skib ”Hebe”, der skulle lette anker næste dag ved middagstid, og levede så længe, at han kunne fortælle denne historie.”

< Her ses ”The old Chevalier”, en illustration af Madam Majeskas til en særlig udgave af *Seven Gothic Tales* fra 1934.

OM AT HENGIVE SIG TIL LIVET

Det er vigtigt at holde sig for øje, at ”Skibsdrengens fortælling” foregår i et eventyrunivers, hvor alle handlinger skal forstås symbolsk. Episoden med drabet på sømanden Ivan kan tolkes som om, Simon i symbolsk forstand er *nødt* til at dræbe for at blive voksen. Da Sunniva senere tørrer blodet af Simon, forklarer hun, at de tider er forbi, hvor en så drabelig kamp er nødvendig, og at han ikke længere vil komme til at dræbe.

Fortællingens budskab er, at man er nødt til at være bevidst om sine handlinger og tage ansvar.

Simon handler historien igennem ud fra det dybeste og inderste i sin natur, og et andet budskab er, at når man gør det, vil alle gode kræfter hjælpe én. Når du hengiver dig fuldt og helt til livet, vil det altid lykkes for dig!

Hvad vil det sige at hengive sig fuldt og helt til livet?

INSPIRATION FRA ANDRE TEKSTER

Karen Blixen refererer til et væld af værker i sine tekster, bl.a. H.C. Andersen, Bibelen og Shakespeare. ”Skibsdrengens fortælling” hentyder til Bibelens syndefald, men i modsætning til Bibelen, hvor Eva frister Adam med et æble, er rollerne her vendt om. Hos Karen Blixen er det Simon, der frister Nora med en appelsin. At vende tingene om eller give dem et twist, er karakteristisk for Karen Blixen.

Karen Blixen refererer også til tekster i sit eget forfatterskab. Figurer, historier og temaer bliver taget op flere steder. Temaet i ”Skibsdrengens fortælling” kan sammenlignes med Karen Blixens fortælling ”Ringene” i *Skæbne-anekdoter*, som også handler om overgangen fra barn til voksen. At referere til andre tekster kaldes for intertekstualitet.

Ikke sjældent er Karen Blixens fortællinger bygget op omkring modsætningspar. I ”Skibsdrengens fortælling” har vi f.eks. modsætningsparrene barn/voksen, mand/kvinde, ung/gammel, bundet/fri og individualitet/fællesskab. Mange andre af Karen Blixens fortællinger er bygget op på samme måde omkring modsætningspar, f.eks. ”Ringene” og *Babettes gæstebud*. Selvom Blixen arbejder med modsætninger, er hun vel at mærke ikke tilhænger af et verdensbillede, hvor sandheden er sort/hvid – tværtimod mener hun, at kontrasterne supplerer og styrker hinanden.

Hvorfor tror du Karen Blixen bruger Bibelen i sine fortællinger?

Karen Blixen ved soluret i haven på Rungstedlund, 1946.

I Rungstedlunds have er der et solur. På dette ur står der ikke, som på så mange andre ure: ”Tæl kun de lyse timer.” Derimod står der: ”Aldrig skygge uden lys” Hvad menes der med det?

SPROG OG GENRE

Karen Blixens fortællinger bærer præg af at være fortalte. Som læser mærker man hele tiden, at fortælleren er til stede. Mundtligheden er en del af Blixens selviscenesættelse som den store historiefortæller – inspireret af fortællersken Sheherazade fra den arabiske eventyrsamling *Tusind og én nat*. Sheherazade måtte hver aften fortælle en ny historie for sin mand, den skinsyge kong Shahriyar, og sørge for at standse fortællingen, præcis når den var allermest spændende. På den måde undgik hun at blive halshugget den efterfølgende morgen. Kongen havde nemlig den grusomme tradition, at han hver nat giftede sig med en ny pige, som blev halshugget den følgende morgen. Sheherazade udsætter på den måde hele tiden henrettelsen, og til sidst er hun blevet helt uudværlig for kongen. Ved netop at sammenligne sig med Sheherazade betoner Karen Blixen, at også for hende er det at fortælle historier ensbetydende med at opretholde og forlænge sit liv, dvs. at undgå katastrofe og død.

Det at fortælle var en egenskab, som Karen Blixen fik styrket under sit ophold i Kenya. Både Denys Finch Hatton og de indfødte afrikanere var ifølge Karen Blixen gode til at lytte opmærksomt til en fortalt historie. En tradition, som efter Karen Blixens mening, var gået tabt i Europa: "Denys, som i det hele taget var meget lydør og fik denne egenskab udviklet på sine safarier, ville hellere høre på en historie end læse den. Når han kom til farmen, spurgte han mig om jeg havde nogen ny historie at fortælle. Jeg havde digtet mange eventyr og historier mens han havde været borte. Om aftenen gjorde han sig det bekvemt på gulvet foran kaminen med alle husets puder spredt omkring sig, jeg sad med benene over kors ved siden af ham, som selve Sheherazade, og

han hørte opmærksomt på en lang historie fra begyndelsen til enden." (Karen Blixen, *Den afrikanske farm*).

Karen Blixen udgav sine værker som fortællinger, eventyr og anekdoter. Karakteristisk for en fortælling er, at den har en mundtlig karakter i modsætning til en realistisk eller naturalistisk roman. Hvor karaktererne i en fortælling ofte er bestemte typer, f.eks. helte eller heltinder, er personerne i en roman mennesker, som man igennem et længere forløb får et dybere kendskab til. Sidst, men ikke mindst er fortællinger kortere end romaner, som er opdelt i flere kapitler. Fælles for genrene fortælling, eventyr og anekdote er, at de alle har en forbindelse til den mundtlige fortælletradition.

Ifølge Karen Blixen er der afgørende forskel på fortællingen og romanen. Hun siger bl.a. i et interview: "En fortælling, eller en kort historie, er noget mundtligt, og det kan en roman aldrig være. (...) Roman er noget skriftligt. (Karen Blixen i et interview i *Politiken*, den 27. oktober 1957).

Da Karen Blixen debuterede som forfatter i 1934 med *Seven Gothic Tales* (da. *Syv fantastiske fortællinger*, 1935), var dansk litteratur præget af en realisme, som ligger langt fra Karen Blixens fantastiske fortællinger, hvor døde sørøvere spiller kort, og en kvinde kan forvandle sig til en abe. Karen Blixen var klar over, at hendes fortællinger var forskellige fra hendes samtids bøger i Danmark. Hun skrev derfor i første omgang sine fortællinger på engelsk, idet hun mente, de ville have en større chance for at blive udgivet i England, hvor man har en lang tradition for fantastiske fortællinger med f.eks. *Alice i Eventyrland*. Karen Blixen havde dog ikke held med at få fortællingerne udgivet i

Karen Blixen ved sit skrivebord på farmen i Afrika, hvor hun bl.a. skrev breve hjem til familien i Danmark.

Karen Blixen på Rungstedlund. Foto findes på Det Kongelige Bibliotek.

Karen Blixen i Rom, 1956. Foto findes på Det Kongelige Bibliotek.

Anagrammer

Anagrammerne står i Thorkild Bjørnvigs bog: *Martin A. Hansens Digtning* fra 1949. Her har Karen Blixen skrevet anagrammer over danske forfatternavne og på andre mennesker, som hun kendte godt. Et anagram er en flytning af bogstaver i et ord, så nye dannes.

M H t
r a
n
a
Martin A. Hansen
Thorkild Bjørnvig
Ole Sarvig

i S n e
A n
Han er min Satan
Vridbor kling højt
Oversalig

"Hvor er fantasi en vidunderlig dejlig egenskab"

England, men i USA lykkedes det, og *Seven Gothic Tales* blev kåret til "Book-of-the-Month" (da. månedens bog), allerede inden den var udkommet.

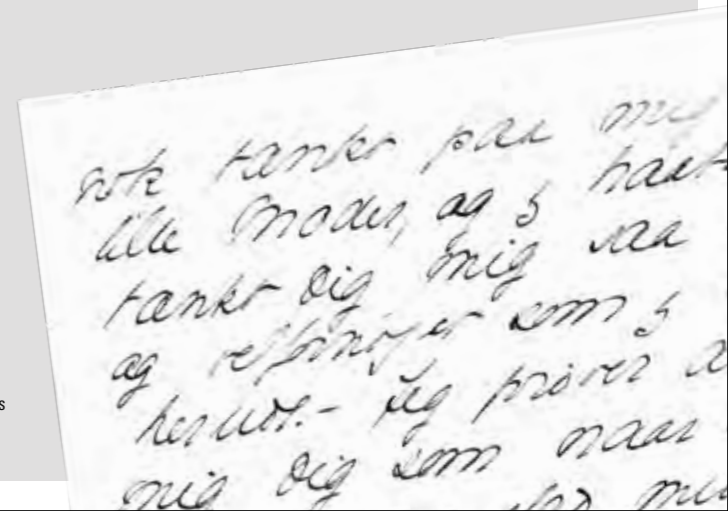
Karen Blixen værdsatte fantasi og skrev, med reference til H.C. Andersen, i et brev til sin mor den 2. september 1928: "Hvor er fantasi en vidunderlig dejlig egenskab, – ja, jeg synes, med alderen, at den i grunden er det sande guddommelige, grundlaget for alt andet (...) Det er folk uden fantasi som er "de værste", fordi de ikke kan forstå, som oldermændene i "Klodshans", kun de som har den, kan se tingenes sande væsen, alle døre oplades for dem."

Karen Blixens værker adskiller sig på mange måder fra hendes samtid, bl.a. fordi de er så eksotiske og eventyrlige. Karen Blixens tilhørsforhold til fortællegenre understreges især af hendes sprogbrug. Til tider benytter hun "gammeldags" ord til at beskrive sine personer med, og sproget kan indimellem være højtideligt, men samtidigt meget farverigt og fyldt med billeder, hvilket er med til at understrege fortællingernes fortryllende karakter. Med få velvalgte ord indleder Karen Blixens mange af sine fortællinger med at levendegøre et landskab, som nogle figurer træder ind i. For eksempel begynder Karen Blixens fortælling "Sorg-agre" fra *Vinter-eventyr* således:

"Den vidtstrakte, bølgede danske egn var blikstille og sval, forunderlig lysvågen i den tidlige morgentime, inden solopgang. Der var ikke en sky på den perleblege himmel, ikke en skygge langs de dæmrende højdedrag, skove og marker. Tågen var ved at lette fra lavninger og dale, luften var kølig, græs og løv drivvåde af dug."

Engang blev Karen Blixen spurgt, om hun nogensinde havde fortalt sine historier fra ende til anden. Hun måtte indrømme, at det havde hun ikke. Kun de små indbyggede historier havde Blixen fortalt. Selvom Karen Blixens værker tilhører fortællegenre, er der altså fra hendes side tale om en form for selviscenesættelse som fortæller, for hendes værker er jo blevet til ved skrivebordet.

Uddrag af et af Karen Blixens håndskrevne breve, som findes på Det Kongelige Bibliotek.

KAREN BLIXENS AFRIKA

”Jeg havde en farm
i Afrika ved foden
af bjerget Ngong.”

”Jeg havde en farm i Afrika ved foden af bjerget Ngong.” Med denne berømte sætning indleder Karen Blixen *Den afrikanske farm*. Læg mærke til jeg-formen. Vi har at gøre med en markant hovedperson og et værk, der er skrevet i datidsform. Jeg-fortælleren havde en farm, men allerede i første linje fornemmer vi, at noget er uigenkaldeligt forbi. At indlede en historie med et tab er karakteristisk for Karen Blixen. Ved at beskrive det mistede lader Karen Blixen Afrika genopstå – med landskaberne, farverne og duftene.

Karen Blixen levede som kaffefarmer i det østafrikanske land Kenya i 17 år, fra 1914 til 1931. Hun kom dertil som 28-årig, kort før Første Verdenskrig brød ud. Inspireret af det lange ophold i Kenya udgav Karen Blixen i

1937 *Den afrikanske farm*, som hun skrev få år efter hjemkomsten til Danmark. Værket handler bl.a. om kampen for at dyrke kaffe på en farm, som lå for højt. Alligevel gav Karen Blixen ikke op, og hun blev ved med at tro og håbe på, at når det blev forår, ville kaffetræerne blomstre som ”en sky af kridt”. Værket handler også om en kvinde, der gør sig fri af båndene derhjemme, om forholdet imellem afrikanere og europæere, om glæden ved naturen, jagten og kærligheden.

Den afrikanske farm er inddelt i fem afsnit. Det er svært at genrebestemme *Den afrikanske farm*. Den er både blevet betegnet som en klassisk tragedie i fem akter, en personlig erindring, komiske anekdoter med højlytterære træk og en beskrivelse af et kulturmøde. Karen Blixen siger selv om *Den*

afrikanske farm, at der er tale om en sandfærdig beretning. Om dette siger hendes bror Thomas Dinesen, at Karen Blixen virkelig har oplevet det, hun skriver om, men at det er kunstnerisk bearbejdet og set igennem farvede glas. Med andre ord er *Den afrikanske farm* et litterært værk med inspiration fra virkeligheden, men der er alligevel ikke altid tale om den skinbarlige virkelighed.

Sammenligner vi Karen Blixens breve fra Afrika med bogen om farmen, ses det tydeligt, at bogen har samlet og omformet oplevelserne til en kunstnerisk helhed, mens brevene som oftest er helt virkelighedsnære øjebliksbilleder. I et brev til sin mor Ingeborg Dinesen fra den 3. januar 1928 beskriver Karen Blixen en løvejagt, hun var på

Denys Finch Hatton (1887-1931). Karen Blixens store kærlighed, som også kom til at betyde meget i forhold til hendes udvikling som menneske og kunstner.

med Denys Finch Hatton. I brevet står der, at Denys skyder to hanløver, først en gammel hanløve uden nogen videre manke og kort tid efter en stor og smuk sortmasket hanløve. Denys er blevet bedt om at skyde løverne, fordi masaierne var meget plagede af dem. Episoden er omskrevet i *Den afrikanske farm*. Her har masaierne bedt Karen Blixen om at skyde løverne. I *Den afrikanske farm* skyder Denys den første af de løver, de møder, som er en hunløve, mens Karen Blixen skyder den næste, som viser sig at være en hanløve: ”(...) Denys sagde: ”Skyd nu du den gang.” Jeg var aldrig meget for at skyde med hans riffel, den var for tung, og især for lang for mig, og gav mig hver gang et voldsomt stød. Men denne gang var skuddet en

kærlighedserklæring, og skulle våbnet så ikke være af største kaliber? Løven stod fuldkommen stille mens jeg kom af vognen og gik lidt op imod den. Idet jeg skød, så det ud for mig, som om den sprang lige op i luften og kom ned med samlede ben. Jeg stod i græsset med riflen i hånden og åndede dybt, gennemglødet af den følelse af magtfulde, som et skud giver en (...)” En helt almindelig løvejagt, sådan som den er beskrevet i brevene, bliver i *Den afrikanske farm* kunstnerisk bearbejdet og omformet til en intens kærlighedsscene.

Karen Blixen har desuden skrevet om Afrika i sine omtalte breve fra farmen, i *Skygger på*

græsset, i digtet ”Ex Afrika” og i ”Essay om sorte og hvide i Afrika”. I 1985 instruerede Sydney Pollack den Oscarbelønnede film *Out of Africa* (da. *Mit Afrika*), som bl.a. bygger på Karen Blixens *Den afrikanske farm*. I modsætning til *Den afrikanske farm*, hvor kærligheden til det afrikanske landskab og de indfødte er helt dominerende, valgte Sydney Pollack i filmen at fokusere på kærlighedshistorien imellem Karen Blixen og Denys Finch Hatton.

<<
Historiske optagelser fra Afrika.

<
Karen Blixen ved siden af sin hund Dusk. Billedet er taget i Afrika i 1918.

>
Blixen på safari. Foto: Bror Blixen.

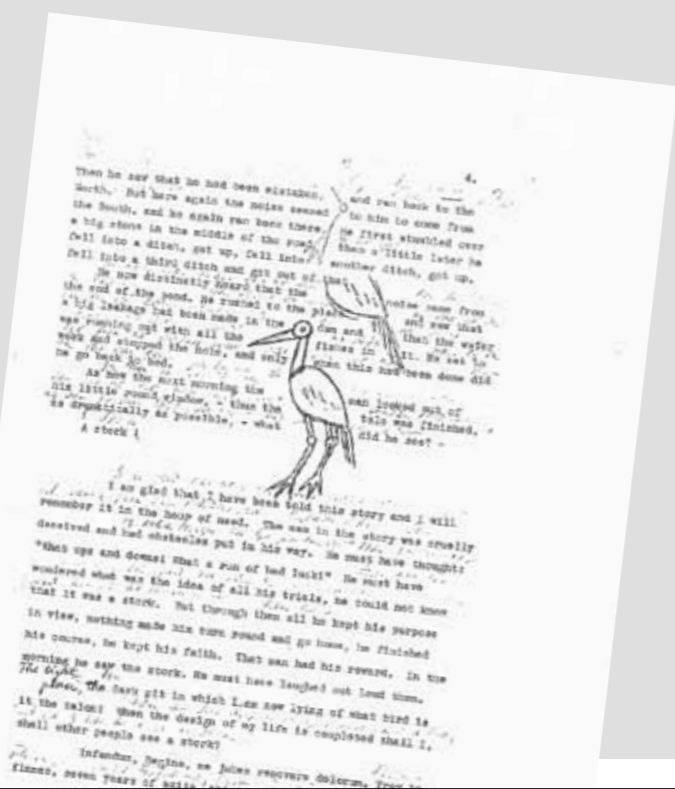
LIVETS VEJE

I afsnittet "Livets veje" i *Den afrikanske farm* findes en historie, som Blixen og hendes søskende fik fortalt som børn. Mens historien fortælles, tegnes et billede, der ganske svarer til historien. "Livets veje" handler om en mand, der bor i et lille rundt hus med et rundt vindue og en lille trekantet have. En nat vågner manden og hører støj. Han står op og begiver sig af sted for at finde ud af, hvad der er i vejen. Mandens rute tegnes op. Han snubler undervejs over en sten, falder i en grøft, men kommer op igen. Til

sidst opdager manden, at larmen kommer fra en sø. Der er opstået et hul i en dæmning, og vandet og fiskene strømmer ud af søen. Med møje og besvær får manden stoppet lækken i nattens mulm og mørke, og han går hjem for at sove. Og om morgenen – hvad ser manden da? At den rute han har gået om natten, danner et billede af en stork!

Fortællingen er et billede på det enkelte menneskes skæbne eller livsforløb. Stor- tegningen er en illustration, der bliver til ud

fra mandens tilsyneladende tilfældige søgen. Historien kan forstås sådan, at når vi er midt i begivenhederne, kan det hele synes meningsløst, men hvis vi gør os umage, kan det efterfølgende give mening, og et mønster kan tegne sig for os. Der er en plan med et menneskes liv, en skæbne, men den opdager vi kun, når vi som manden, ikke giver op, førend vi har løst vores opgave. Eller som den danske filosof Søren Kierkegaard (1813-55) sagde: "Livet forstås baglæns, men må leves forlæns."

< Det Kongelige Bibliotek i København ejer det engelske manuskript til *Out of Africa*, som er forsynet med Karen Blixens blyantskrevne kladde til den danske version af *Den afrikanske farm*.

> Rungstedlund (Karen Blixen Museet). Foto: Kurt Rodahl Hoppe, 2009.

